

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XV. De frigidis & maleficiatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

recedendi dare, nisi ejus permisso, de quo non constat hac in materia. Facit, quod d. Triu. simpliciter permittit dispensationem Pontifici nulla facta mentione Episcoporum aut distinctionis inter cognationum genera.

De legali idem dicendum est, scilicet solum Rom. Pont. super ea dispensare, ex eadem ratione. Ubi nihil facit, quod à Principe tale impedimentum sit inductum, nam postea ab Ecclesia est approbatur, ejusque foro subjectum.

40 Quæres, An super impedimento, quod ponit publica honestas, dispense Episcopus? R. Et hoc esse juris communis, ut tolli nequeat, nisi per eum, qui juri communi sive publico præest, cum non inveniatur alteri eius dispensatio concessa per jus commune, ac proinde dicenda sit reservata S. P.

41 Cæterum ut dispensatio teneat, necesse est non sit extorta per subreptionem aut obreptionem, neque enim foret valida, cap. quia 6. h. s. eo quod deficiat mens dispensantis, juxta dicta sup. de rescript. Nisi postea Pont. dispensationem taliter impetratam confirmet. Itaque casus, ut se habet, exprimendus, nec omittenda particula aggravans, quæ posset dispensatorem removere. Sic exprimendum, an subsit paternitas, an compaternitas, quia dedecet magis ducere eam, quam è sacro fonte susceperit, quàm ejus matrem. Idem de similibus est judicium.

42 Quæ An ommissio unius causæ faciat dispensationem super alia expressam inutilem; veluti si tantum exprimat impedimentum adfinitatis, & subtrahatur publicæ honestatis? R. Videri Navarro Cons. 7. n. 3. & cons. 8. h. 1. valere gratiam quoad impedimentum expressum, circa quod subreptio non contingit, ut gratiam ejus non debeat vitare, sed solum quoad impedimentum ommissum, c. si eo tempore 9. de rescript. in 6. Potest enim gratia esse subreptitia quoad quid tantum, juxta regulam. Uno de duobus sublato, remanere aliud nisi suppressum tale sit, quod secundum jus necessario exprimendum. Posset tamen videri utrumque impedimentum esse simul exprimendum quod utrumque cognitum posset facere difficilem dispensationem, aut eam recusari à superiori. Ita Covarr. d. cap. 6. s. 4. num. 11. Quæ opinio posset videri probabilior, licet pro altera fiat

plurimi auctores; quæ tamen non ideo vitiosa obnoxia subreptionis vitio, cum facta superiorum non habere memoriam potestati ante sublata, nisi & hoc exprimat libellus posteriori, quo petitur dispensatio impedito, quod simul cum potestati rat.

TITULUS XV.

De frigidis & maleficis.

SUMMARIUM.

1. Actus conjugalis non est substantia matrimonii.
2. Impotentia generandi in senibus & in junioribus non est impedimento contrahendi matrimonii.
3. Impotentia hac est ex parte utriusque conjugis & vel perpetua vel temporaria.
4. Item alia absoluta, alia respectiva.
5. Matrimonium potestatem cum impotentia in impotentia, an valide contrahatur.
6. Hermaphroditus an contrahat valide.
7. Spado jure civili recte contrahit.
8. An & jure Canonum?
9. Impotentia ex maleficio quatenus dissolvit matrimonium.
10. An petere à maleficio liceat, ut maleficio tollat?
11. Et an, si modo licito illud tolli possit?
12. Malefici signa destruere an liceat?
13. Separatis ob impotentiam an liceat nuptias?
14. Impotentia cessante an re. ire ad se cogantur.
15. Impotentia ex frigidityate quatenus dissolvit matrimonium.
16. Cultus disparitas est inter impedimenta matrimonii, & quo jure.

Inter impedimenta dicuntur impedimenta, quæ vitantur ad actus conjugales exercitum, cum sit materia habilis ad finem matrimonii, & licet non sit de substantia, quam potestatem consensus, hic tamen implicare substantiam pulam fertur: uti emptio ad usum liberum dominium rei, quæ si haberi nequeat, obligatio mittit.

2 Dico, ad exercitium actus conjugalis, nō impotentia generandi, quæ est in sensibus, infirmis, sterilibus, non impedit matrimonii contractum, *Gl. in cap. 2. h. t.* Nihil obstante decreto juris civilis, quo sexagenarius viris, quinquagenarius feminis nubendi aufertur licentia ex L. Julia & Papia, quasi operam matrimonio dare nō possent, *l. Sancimus 27. C. de nupt.* in qua illa prohibitio sublata, tum etiam quia hæc in re Canonice sequimur, secundum quos matrimonium non est tantum remedium naturæ seu infirmitatis, verum & humanitatis solatium, *can. Nuptiarum xxvii. q. 1.* Facit, quodd ex propria virtute generare possint, habeantque habitum, licet ejus officium per accidens sit suspensum quoad generationem. Vid. Sanchez latè 7. *Disp. 92. num. 19. & seqq.*

3 Est autem hæc impotentia, vel ex parte viri, quia frigidus, maleficiatus; vel ex parte mulieris, quia arcta nimis, & ad copulam minus habilis, & vel perpetua, qualis censetur, quæ non nisi per divinum miraculum tolli potest, aut si per artem humanam, non sine gravi corporis periculo aut non sine peccato, veluti quæ tolli tantum potest maleficio, cum fieri non posse censetur, quod sine peccato fieri nequit vel temporalis, quæ arte humana vel ordinariis Ecclesiæ remediis auferi potest, *c. Fraternalitatis 6. h. t.*

4 Alia item absoluta, quæ reddit impotentem respectu omnium, alia respectiva, quæ tantum impotentem facit respectu certæ personæ qualis communiter est in maleficiatis. Impotentia perpetua, absoluta dirimit matrimonium jure naturæ, si præcedat, quia nemo potest in alium transire dominium rei vel jus ad rem, quam nō habet. Est quippe de ratione matrimonii tradere potestatem sui corporis in ordine ad copulam conjugalem. Impotentia respectiva tantum inter eos dirimit, respectu quorum adficit, quia respectu eorum tantum cessat potentia copulæ, in quam fertur consensus, non respectu aliorum. Hinc taliter conjuncti sunt separandi non tantum continuè, sed si non appareat potentia post tritium cohabitationem, per quam consistit de inhabilitate; quam & partes cum septima propinquorum manu confirmabunt juramento, si tamen sufficienter per inspectionem, aut alias de perpetua alterius inhabilitate

continud constat ad petitionem alterius nō est differenda separationis de claratio. *c. 1. & s. h. t.* cum quæ certa sunt, motam non patiantur. *Uico. si præcedat;* quia superveniens impotentia non dirimit matrimonium legitime contractum, ex communi juris ratione, quoddam nunc rei superveniens cedat ejus domino.

Q. An scienter cum impotente contrahens debeat ei adherere tamquam conjugi? R. Non esse matrimonium, cum de sit materiæ habilitas; ut solus consensus nihil possit, *c. 4. h. t.* Imo nec posse cogitales, ut simul maneant, etiam ex pacto, propter periculum peccati in altero; quod non est tolerandum, ratione pacti. Neque obstat, quod in *d. c. 4.* dicatur, si non possint se habere ut conjuges, habeant se ut frater & soror; hoc enim quatenus consentiunt, & deest periculum incontinentiæ in altero. Nam cum aliis in rebus societas in perpetuum inita nihilo minus dissolvi possit propter discordiam, quam parit communicio, non est, quare toleretur hoc pactum. Ubi frivolum sit dicere, Pontifices in *d. c. 4. & s.* permittere talibus non tantum cohabitationem, sed etiam eundem lectum, oscula, & similia; quia ea res alium induceret ad peccatum, quodd minimè intendit Pont. Plura Sanchez *2. d. lib. 7. disp. 97. n. 2. & seqq.* & Basil. Pont. *lib. 7. c. 60. & seqq.* qui contendit matrimonium potentis cum impotente ad castè vivendum, etiam cognita impotentia, validè celebrari.

De hermaphrodito quaesitum, An potendus inter impotentes? R. Hermaphroditum sive *à vō qō yuvēv* dici, qui utrumque sexum, & virilem & femineum, participat, ejus tamen existimari, qui in eo prævalet, *l. Quæritur D. de statu hom.* ut secundum eum matrimonium rectè inest. Si utroque sit æqualis, non dabit illi Parochus præsentiam sui, antequam alterum elegerit, cum juramento, quodd alio quàm electo non utetur, cum sit indecens modo uno modo altero sexu uti, & vice plurium fungi, *arg. c. 5. sup. de Cler. conjug. & l. si plures 9. D. de pact.* Spado jure civili non remouetur à contrahendo matrimonio; cum ei tantum sit accidentarium impedimentum, quod sanari aut tolli potest. Si tamen non sit castratus, *l. si servus 39. in fine D. de jure dot.* cui est impedimentum perpetuum,

Q. An

8 Q. An & jure Canonum? Resp. Velle Cujacium, *ad c. 1. col. 2. h. s.* illi permillum non esse contrahere matrimonium hoc jure, esseque hac in re differentiam inter Pontificium & civile jus, *c. 2. h. s.* in quo dicit comparari spadonem infanti. Verum iste text. nihil tale habet, sed simpliciter ait, pueros & impotentes minime aptos ad contrahenda matrimonia reputari, quia non possint reddere debitum. Ubi nomine *Impotentium* veniunt illi, qui perpetuo tales sunt, non etiam, quibus temporale est vitium, secundum distinctionem juris civilis, à quo non est dicendum recedere Canonicum, si non sit expressum, *arg. c. 1. inf. De novi operis nuntiatio. Navarr. hic Conf. 2. numer. 11.*

9 Impotentia causata per maleficium, interventu certorum verborum solemnium, ligulae, & similium, perpetua censetur, cum tolli nequeat via ordinaria: proinde ea adfecti triennio cohabitare jubentur, utendo interim precibus, jejuniis, operibus misericordiae, aliisque Ecclesiae remediis, ut dignetur Deus maleficium avertere, *can. si per forsiarias xxxiii. q. 1.* Quo lapsa, si necdum cessare impedimentum juraverint conjuges, cum septima pro pinquorum manu, sunt separandi, quasi jam existente impotentia perpetua, *c. fin. h. tit. Sanchez 7. Disput. 94. n. 7. & seqq.*

10 Ubi quaeritur Primò, An liceat à malefico petere, ut maleficium tollat? Resp. Ut maleficium malefico tollat, nequaquam rogari possit, propterea quod postuletur aliquod positivum crimen contrarium praecepto divino *Lev. 19. & 20* quo prohibemur ad ariolos & magos declinare, eosque consulere. Nec facit, quod ipsa destructio malefici de se non tam sit mala, quam bona, quia procurare illam medio tali est intrinsecè malum, cum contineat expressam vel tacitam demonis invocationem. Quòd facit dictum Apostoli, *ad Rom. 3.* non esse faciendae mala, ut eveniant bona. Quod non tantum procedit, si maleficus sit non paratus, verum & si paratus, cum non minus illicitum pactum cum demone hoc casu intercedat, quam illo; & opus per se illicitum non idèò minus ab alio sine noxa postuletur, quòd paratus sit, cum id ipsum actus malitiam non tollat, nec idèò minus inducens cooperetur actui malo, quod em ista circumstantia non cohonestat. Ubi ali-

qui sine fundamento cessent, circa petendum rogari quidem non posse maleficium, cogitatione, quòd hoc non sit cum coactione libertatem inire, sed jure suo in sui defensionem uti, & quòd per coactionem illam non deferatur honos demoni, quam magis potius. Verum ut efficacior malitiam in coactione per minas, quam in voluntate per preces, idèò minus cohonestat petenti si maleficus, modo licito ut solvat maleficium, cogatur: runc enim isti coactionem maleficus adest, ut nec illiciti quid continet rogandi idem praestet. Vid. Sanchez 7. *disp. 94. & seqq. & ad Decal. lib. 2. c. 41. Suarez de lib. 2. c. 17. Del Rio Disquis. Magic. lib. 2. c. 1. qu. 2.*

Quid si & modo licito & illicito maleficium solvere possit? Resp. Si probabiliter creditur, eum modo licito usurum, non esse magis magica, absolute esse licitum petitionem malefici, quia petitio ea non differens, & cessat morale periculum, si dubitet, idem erit dicendum, quod casu petitio est indifferens, & potest modo impleri: ut petens non consideretur in mortali periculo mali. Quòd & videtur, si probabiliter credatur amovetur, cum non minus licite possit peti, quam potest alter licite praestare, petens habeat jus petendi, nec ultus maleficium ducat ad malum, nec morale in praestacionem. Quòd autem alter maleficium solvat, est tantum per accidens, episcopi tiam imputandum, non etiam petentis, derio, qui se habet permissivè. Et licet possit maleficus licito & illicito modo solvere maleficium. Nam si credatur non potest vere nisi per maleficium, non erit petentis, quia petens inducendo cooperatur maleficio alterius. Sanchez *d. disp. 94. n. 11. & 12. re d. loco Biosfeld ad tit. C. de malif. & them. Concl. 3.*

Q. III. An liceat maleficii signa delatari? Resp. Inter maleficium & demonum confirmari pacta sub conditionibus, ut, si illi aut ligulae colligatae manebunt, aut aliqua tali loco defossa aut recondita, aut simile, teneatur demon maleficiter

Si cessare autem, eo destructo, combusto aut eruto, Rationem dubitandi in eo esse, quod destruens aut amoveas signa, videatur inire tacitum pactum cum dæmone, quod ex vi prioris pacti amotio ista contineat postulationem, ut cessare desinat dæmon. Verum, non obstante scrupulo isto, dicendum, licitum esse signa ejusmodi destruere aut amovere, quia nec hoc positivo jure prohibetur, nec per se & ex natura rei intrinsecè malum, potestque fieri bona intentione & fine, ut sit tutum. Imò respectu malefici clara est obligatio ex justitia, quia tenetur ad restituenda damna, quæ inruit, & ad non inferenda ulterius. Ut etiam ad rescindendum pactum inicum cum dæmone tenetur, quo mediante damni istius est causa. In aliis hæc obligatio non est ex justitia, sed tantum ex caritate; quia unus cujusque est subvenire proximo necessitate patienti, & impedire illius injuriam, si commodè possit. Nisi forte in Judice, qui tenetur ex officio consulere universali bono Reipublicæ, & impedire injusta nocumenta subditorum, Itaque cum ista amotio sive destructio signorum contineat meram privationem, citra ullam cooperationem aut pactum cum dæmone, qui amoto signo cessat nocere, non potest jure improbari, cum potius ad actum virtutis pertineat, ne proximo nocumentum detur, impedire. Navarr. in *Summa cap. 1. n. 29.* Sanchez. *d. lib. 7. Diss. 96. num. 3. ubi plures citat.* Suarez. *d. lib. 2. cap. 17.* Less. *De Just. & Jure lib. 2. cap. 44. num. 36.* Ubi non est curandum, quod forte signi sublatio dabit damnum malefico, cum auferens signum nec hoc primario intendat, nec ad illud concurrat, sed tantum sibi consulat, utri potest: ut pactum non tam ex facto ejus sequatur, quam ex pacto cum dæmone. Idem dicendum, si inde tertio sit damnum, cum non cooperetur removens signum, sed tantum se tueatur: ut damnum hoc sit per accidens, & proinde casui acceptum ferendum. Imò & signum contrarium apponere in destructionem pacti cum dæmone per alterum iniri nec superstitionis argui potest. nec spectat ad societatem cum dæmone: veluti si dæmon pactus se nociturum cuidam, donec signo Crucis se muniat, extra omnem noxam erit is, cui nocebatur, si ista destructionem pacti istius signo Crucis se

muniat. Sic & licitum venificam, à qua tactus es ad inficiendum, repercutere, ad impediendam noxam. Neque enim tunc nocet diabolus, quia signo nocendi impeditur. Cujus & vis solet reddi inefficax, si insectus det sagæ panem & salern, aut ab illa accipiat; cum non sit illicitum facere aliquid, quod est indifferens ad impediendam gravem operationem diaboli. Less. *d. loco num. 45.* Hinc & licitum ab ipso malefico inquirere, ubi & in quo signum consistat, ut destruat. Neque enim hoc medium est illicitum, modo maleficus sciat; nam si ignoret, non potest induci, ut per artem malam inquirat, quia esset cooperari malo.

Laborandum itaque, ut licitis mediis maleficium tollatur: alioquin si post tres annos cohabitationem non cessaverit impotentia, separandi sunt. *c. fin. h. t.*

Verum hic quaesitum, An post separationem ratione impotentiae novas nuptias inire liceat separatis? Resp. Ratione malefici impotentem separatos rectè eas inire, cum maleficium non semper simpliciter & quoad omnes impotentem reddat, sed communiter quoad certam vel certas personas. Ut præter eas sit habitas, *Gl in c. penul. V. Divinum miraculum c. fin. V. cognoscendi alias h. t.* & taliter adfectus non sit cum aliis inire matrimonium prohibendus. Quod si postea, sublato maleficio, reddita sit potentia ad copulam cum priori, non tamen rescinduntur nuptiae cum alia inite. Nam cum legitime sit facta separatio, propter materiam pro tempore inhabilitatem, quæ purabatur perpetua, non possunt videri illicitæ, ut separatio non sit facienda. *d. can. si per fornicarias.*

Majus dubium est in casu, quo tales separati necdum contraxerunt novas nuptias, & redierit habitas ad copulam. An cogantur ad invicem redire? Resp. Non videri cogendos ad novam conjunctionem, cum ab initio inter eos non fuerit vinculum, propter impedimentum, quod suberat, perpetuum. Quod licet per accidens postea cessaverit, non ponit tamen consensum fuisse à principio, propter materiam vitium, qui ab invito non est postea extorquendus. Pro qua parte venit considerandum, quod dictum ante, matrimonium post separationem hoc in casu cum alio

initum tenere. Quod dici non posset, nisi separatio foret iusta: ut non nisi iustitia separationis sit inspicenda, non etiam quod per accidens non sit initum novum ab his matrimonium.

15 Quantum ad impotentiam causatam ex frigidityte, ea simpliciter facit inhabilem quo ad omnes, ut & paratò aliud matrimonium non sit indulgendum, quòd in eo desit matrimonii finis, scilicet exercitium actus conjugalis; & ita accipiendus est textus in can. requisivisti XXXVII, q. 1. Qui si de facto matrimonium inierit cum alia, & consummaverit, cogetur ad relictam redire, cum per consummationem matrimonii posterioris appareat prius esse malè dissolutum ab Ecclesia decepta, quæ putabat subesse impedimentum, quod vel nulum suberat, vel temporale tantum, quod facit iustam dissolutionem. Si tamen contingat mulierem propter arctitudinem separari ab eo, cui non est conveniens, non videtur omninò impedienda à nuptiis, si alteri forte conveniat, cum contingat mulieres ea de causa non semper esse absolute inhabiles, sed respectivè tantum, ut uni inhabiles, alii possint esse habiles. Atque ita non cogendi ad relictum redite mulier; si forte ei postea habilis sit facta, cum separatio sit legitime facta. Ubi tamen advertendum, an non potuerit remedium adhiberi sine gravi corporis periculo: lias enim decepta foret Ecclesia, & redintegrandum esset prius matrimonium, c. 6. & ibi Gl. h. iii.

16 Ponitur & inter impedimenta ditimentia Culus disparitas, quæ est inter fidelem & infidelem, inter quos ideo irritum est matrimonium, quòd adferat incommoda & pericula fidei, præcipue a ostatandi à fide, Deut. 7.

Disputatur autem, quo iure? Resp. Nec iure naturæ, quòd non tollit omninò finem matrimonii, cum non impediatur prolem nasci, & faciunt eò Sæctorum exempla, qui infidelibus fuerunt conjuncti: nec iure divino, cum in lege nova non exeret tale præceptum. Non obstat, quod Deut. 7. sit prohibita talis conjunctio, sicut nec facit, quòd utitur Esaiæ i. e. 9. & 10. nam illud præceptum fuit tantum iudiciale, non naturale, cum tantum prohibuerit Judæis matrimonia cum habitantibus in terra Chanaan, quos Deus volebat deseri, non

autem cum cæteris: ut hodie ceteri Christianos pertineat. Nec deinceps legi ecclesiæ certa, cum non deat aliqui Christiani, licet bene prohibens; ut in paratur matrimonium cum hæreticis, can. in can. oportet XXXVIII, q. 1. quod tamen irritum. Ut dicendum sit, irritum esse etiam populi Christiani vim legis obtinente, enim tantum per scriptos Canones hæreticis dimenda inducuntur, verum & per traditionem Apostolicam. Quare autem hæretico potius teneat, quam cum infidelibus est sup. Tit. 1. in fine.

TITULUS XVI

De matrimonio contracto contra interdictionem Ecclesiæ.

SUMMARIUM

1. Interdictum Ecclesiæ ponit impedimentum peccati tantum.
2. Pontifex an impedimenta dirimat sine peccato, & inter quos?
3. An aliquem perpetuo reddere inhabilem?
4. Feriarum tempore quatenus incurratur.
5. Causæ aliæ ponentes impedimentum recensentur.
6. Maritus occidens uxorem in adulterio tam an incurrat hæreticam?
7. An semina occidens maritum?
8. Nudo adulterio an ponatur hoc impedimentum.
9. Pœnitentia solennis illud ponit.
10. Item cædes proprii filii.
11. Contrahens contra interdictionem an peccet.
12. Dispensatio contrahendi an omnimò sine peccato.
13. Episcopus utrum super his impedimentis possit dispensare?

Hæc de impedimentis ditimentis id est non permittentibus matrimonium de facto contractum stare. Sunt & impedimenta naturalia, ita dicta quòd matrimonium tamen stare & validum esse permittunt.